

EYÜP AYGÜN TAYŞIR • Tuhafliklar Fabrikası

EYÜP AYGÜN TAYŞIR 1979'da İstanbul'da doğdu. Lisans eğitimini Anadolu Üniversitesi'nde, yüksek lisans ve doktora eğitimlerini ise Marmara Üniversitesi'nde Yönetim Bilimi alanında tamamladı. 2011-2012 yılları arasında Boston Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak görev yaptı. Bu süreçte sivil toplum kuruluşlarının yönetimi konusunda araştırmalar yürüttü ve yönetim dersleri verdi. 2014 yılında Yönetim ve Strateji alanında doçent unvanı aldı. Halen Marmara Üniversitesi'nde öğretim üyesi, Harvard Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Merkezi'nde misafir öğretim üyesi olarak görev yapmakta ve Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nde Modern Türkiye Tarihi alanında ikinci doktora eğitimini sürdürmektedir. İlk romanı, 2016 yılında, *4 Hane 1 Teslim* adıyla İletişim Yayınları tarafından yayımlandı. 2017 yılında *Hürriyet Kitap Sanat* tarafından "Geleceğin 10 Yazarı" listesinde anıldı. *Tuhaflıklar Fabrikası* yazarın ikinci romanıdır. Pozitivist bilimin katı gerçekçiliği ile edebiyatın kurgusal ve büyütlü gerçekçilikleri arasında salınarak yaşamaktadır.

İletişim Yayınları 2682 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 462

ISBN-13: 978-975-05-2514-8

© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ş. (1. Basım)

1. BASKI 2018, İstanbul

EDİTÖR Duygu Çayırıcıoğlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelicink Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

EYÜP AYGÜN TAYŞİR

Tuhafliklar Fabrikası

*Çünkü her ne kadar bir yabancıнын hikâyesini
anlatmak istesek de eninde sonunda
hep kendi hikâyemizi anlatırız.*

– Alejandro Zambra, *Eve Dönmenin Yolları*

Merhum Profesörün Hatıratı Hakkında Şahsi Açıklamalarıdır

Anlatacaklarım, yıllarını bilginin peşinde koşarak geçiren, ara ara onu yakaladığı zannına kapılan, emin olmak için biraz araladığında avuçlarının boş olduğunu gören birinin anıları olarak okunabilir. Öte yandan, bir kitabı arayarak geçen, ömrün uzunluğuna nispeten kısa bir dönemin, bir miktar gizemli, bazen hüznünlü ama bir o kadar eğlenceli öyküsü olarak da okunabilir. Esasen, arayışım esnasında bunun bir gün bir eğlence olarak nitelenebileceğini hiç düşünmediğimi itiraf etmeliyim. Elbette bambaşka anlamlar da yüklenbilir anlatacaklarıma; örneğin, benim neredeyse bir ömür boyu şahit olduğum çarpıklıklara feveran ettiğim düşünülebilir. İşin o kısmını yazdıklarımı okuyacağımı umut ettiğim kişilere bırakıyor ve yalnızca bir açıklama yapmak istiyorum: Anlatacaklarımdan tümü, gerçek olamayacaklarını düşündürecek kadar gerçektir. Anlatacaklarımdan hepsi, bizzat tanık olduğum ya da tanıklarından dinlediğim olaylardır. Kuvvetli olduğunu hep söyledikleri hafızam, kişisel notlarım ve mesleğimin bir gereği olarak edindiğim evrak toplama âdetim birleşerek bir anlatı oluşturacak. Ve ben, kimi

yerlerde anlatımı kesip bu belgelerin asıllarını da sayfa aralarına serpiştireceğim; çünkü ben ne dersem diyeyim, bazı kimseler belgesi olmayan gerçeklere inanmazlar. Belki de bu yüzden, kendisine inanılmasını isteyenler hep bir kitap yazmıştır. Tanrının bile kitapları vardır.

Bu satırları içinde kaleme aldığım bina kadar eski olmasam da, onun kadar yaşlı, yorgun ve tuhafım artık. Çok da uzak olmadığımı kestirebildiğim bir gelecekte her ikimiz de toprağa düşeceğiz biliyorum. Aslında binamızın İçdeniz'e düşmesi, üzerinde gezinecek sandallardan uzanan başların saydam bir cam gibi gerili suyun altındaki odalarımıza, aletlerimize, karatahtalarımıza, yemekhanelerimize bakmaları, yani bir batık şehre dönüşmememiz de muhtemeldi. Ne var ki, binamızın kıyısına kurulduğu İçdeniz, bir gün ta derinlerinde büyük bir ateş yakılmışçasına ısınmaya ve zamanla koyu kıvamlı bir çorba gibi fokurdamaya başladı. İçdeniz kıyılarındaki tüm binaların tahliyesi emredilince biz de binamızı boşalttık. Zaman ilerledi, eskiden deniz olarak anılan yerler önce balçığa, sonra da bir kara parçasına dönüştü; kadim binamız ise tüm bu olan bitene kayıtsız gözlerle uzaktan baktı. Nihayet biz de bir süre orada burada gezindikten sonra binamıza geri döndük.

Evet, koca bir İçdeniz önce kupkuru bir toprağa dönüştü ve sonra da bir beton ormanıya örtüldü. Kimileri bunu dönemin iktidarının bir komplosu olarak gördü; amacın yeni ve yüksek yapılar inşa etmek olduğunu, bizim yani Tuhafıklar Fabrikamızın da bu işin içinde olduğunu iddia etti. Kimileri bunun göklerden gelen bir ceza olduğunu savundu. Bunu savunanların iddialarının dayanağı, insanın ayak bastığı her yerde tanınan ve inançsız olduğu bilinen bir sanatçımızın ölümü sonrasında bedenini yaktırıp küllerini İçdeniz'e savurtmasıydı. Topraktan gelenin toprağa dönmemesi sonucu lanetlenmiştik ve İçdeniz toprağa dönüşmüştü. Böy-

lece bizler, ilahi emirden kaçamayacağımızı görmüştük. Laneti isyanımızın cezası olarak görenlerin bir kısmı ise, git-gide yükselen binalarımızla ve o binaların içinde yaptıklarımızla Tanrıyı göklerdeki evinde rahatsız ettiğimizi dile getirdiler. Geçmişte kıyıda bulunan evlerin çatısından uçan kiremitlerin İçdeniz'i mayaladığını savunanlar da vardı ve bu iddialarını ülkemizin ilmi mecmualarında hararetle savundular. Gerçi olaya yerli ve yabancı çevrelerden farklı açıklamalar getirenler de oldu ama onların sesleri bize tam ulaşacakken birden kesildi. Sanki hayra yorulmayacak bir düştü de bu, birdenbire bizi dürten bir el, hem uykuyu hem düşü yok kılmıştı. Çok kısa bir süre sonra her şey unutuldu; orada bir İçdeniz olduğu bile... Her şey yine eski tuhafliğına büründü. Bugünlerde kendime sürekli sorduğum bir soru var: Bizlerin bu halde olmasının da, koca İçdenizimizin içten içe kuruyup toprakla dolmasının da müsebbibi, kimilerince iddia edildiği gibi, Tuhafıklar Fabrikamız olabilir mi? İçindekiler gibi, çevresini de binamız tuhafılaştırmış olabilir mi? Yine de bazı günler, onu inşa edenin ve bu hâle getirenin bizler olabileceği de geçer aklımdan. O zaman, tüm tuhafıkların aslında bizlerin elinden çıkmış eserler olabileceklerini de düşünürüm. Yapının mı bizi bu hâle getirdiği yoksa bizlerin mi yapıyı inşa edip sonra onun tarafından yönlendirildiğimiz tarihin en kadim sorularından biri olduğundan olsa gerek, bir yanıt bulamadım şimdiye kadar. Belki yazdıkça yanıtlar da zuhur eder karşımda, ya da okudukça, kim bilir? Belki de etmez, belki de kimi sorular doğaları gereği yanıtızsızdır, "Bir dilenciye para vermeli miyiz yoksa vermemeli mi?" sorusunda olduğu gibi. Belki de bu gibi soruların fitratı onları sonsuza dek tartışılabilir kılar ve bu da ölümsüzlüğün anahtarıdır. Sonsuza dek tartışılabilen ölümsüzleşir. İnsan böyle büyük sözler ettikten sonra bir ettiği söze bir de mekânda cismini temsil eden zavallı hâle bakıp nasıl da utanıyor...

Tuhafliklar Fabrikası adıyla andığım bu yapı, ben yaşama gözlerimi açmadan çok evvel inşa edilmiş ve hep bir mektep olarak kullanılmıştır. Sizlere burada binamızın detaylı bir tasvirini yapmaktan kaçınmamın başlıca nedeni, benim bir yazar olmamamdır. Lakin çok okurum. Okuduğum eserlerde ne zaman uzun tasvirlerle rastlasam, o kısımları atlar geçerim. Kaldı ki ben bir roman da yazmıyorum. Hem zaten, tanıklık edeceğinizi umut ettiğim arayışımın neredeyse tamamı bu binanın içinde geçmiş olduğundan, benim ayak izlerimin üzerine yeniden basışımın hikâyesini okurken, bir yandan Tuhafliklar Fabrikamızı da yakından tanıyor olacaksınız.

Nasıl ki bu bina, içinde dersler verilmesinden başka bir işe yaramadıysa, ben de ders vermekten başka hiçbir iş yapmadım bugüne kadar. Dersini verdiğim konularla gündelik hayatımda hiç ilgilenmediğimi şimdilik sadece söylemekle yetineceğim. Bununla ne kastettiğim, anlatım sürdükçe daha sarih olarak anlaşılacaktır diye umut ediyorum. Evet, bu bina da ben de yakında yok olacağız. Ben öleceğim, binamız ise belki içinde yaramaz çocukların koşturduğu bir panayır alanına, belki de biçare hayvanların etleriyle güzel kıyafetlerin yan yana sergilendiği bir pazar yerine dönüşecek ve gelelekle asri bir kez daha görücü usulü birleşecek. İşte bu nedenle karar verdim bunları yazmaya. İkimizin de bu dünyadan gelip geçtiğine dair iz bırakmak adına son bir çırpınısı olarak da addedilebilir bu çabam.

Bu eserimde size çocukluğumdan, kişisel yaşamımdan ve ailemden bahsetmeyi pek düşünmüyorum. Lakin eserlerimizin girişinde, kimlere müteşekkir olduğumuzu, gerçekliği temsil etmese ve bambaşka hesaplarla yapılmış olsa da, sıralamak âdetimizdir. O nedenle, burada sadece annemden çok kısaca söz etmek ve onun ödenmesi mümkün olmayan hakkımı az da olsa teslim etmek isterim. Annem, alay eder-

cesine değil gerçekten üzülererek, “Sen kıtsın oğlum,” derdi bana, “Eksik yaradılışsın!” ve benim için çok endişelenirdi. Annem başarılı bir tacirdir. Babamız öldükten sonra bana ve kardeşlerime bakabilmek için el arabasında sebze meyve satarak başladığı ticaret hayatında başını ve sattığı malları kapalı bir binaya taşıyacak kadar yükseldi. Mücadelelerle geçen uzun yılların kendisine kazandırdığı deneyimi aktarırken, “İşte oğlum,” derdi, “Sen biraz kıtsın ve ticareti beceremezsin. Allah bana ömür versin de hep yanında olayım.” Allah, annemin sözünden pek çıkmaz. Geçen ay iki ablam ve onların aileleriyle birlikte annemin doksan dokuzuncu yaş gününü kutladık. Gerçi doğum tarihi bilinmiyor ama kendisi böyle söyledi. Kendisi hâlâ sağlıklı ve artık ihtiyacımız olmadığını söylesek de her gün dükkânını açıp çalışmaktan vazgeçmiyor ve hâlâ benim, yani onun hafızasında titrek bir kedi yavrusu gibi kucağına sokulup memesinde uyuyakalan bedenim, nasıl olup da bir kıdemli profesör olduğuna aklı ermiyor. Ben kendi ayaklarım üzerinde durdukça o benim için daha fazla endişeleniyor. Profesörlüğe yükseltildiğimde, “Keşke doçent kalsaydın, bu dünyada her şeyin ortasında olacaksın; sıranın ortası, binanın orta katı...” demişti. Kısacık bir dönem dekanlık görevine getirildiğimde –başta bunu bir başarı, hiç değilse talih addetmişim; çok sonraları öğrendim kimi zaman başarılarımız diye gururlandığımız ya da talihin bize gülümsemesine yordüğümüz olayların aslında bambaşka yerlerde bambaşka insanların kendi çıkarları için giriştikleri uğraşların bir parçası olabildiğini– geceleri uyku uyuyamamaya başladı. Birinin başıma bir çorap öreceğine ve benim de çok çile çekeceğime o kadar inanmıştı ki, benden istifa etmem istenene kadar, “Hiçbir yere imza atmamaya çalış, şart olursa da imza atmadan önce her şeyi iki kez oku, hatta yardımcına imzalat,” diye beni sürekli uyardı. Kişinin düşüncelerinin altına imza atması nedeniy-

le zulme uğrayabileceği zamanları öngörece kadar bilgi bir kadınımış kendisi.

Sözü uzattım yine. Yazarken neleri konu edeceğimi önceden planlamıştım halbuki. Gerçi bugüne kadar kaleme aldığım bilimsel eserleri yazarken de fark etmişimdir ki yazı hayat gibidir: Planlamadığımız konulara değinmek zorunda kalabilir ve planladıklarımızı gerçekleştiremeyebiliriz.

Annemin benim hakkımdaki endişeleri mi sebep oldu yoksa ben zaten fitratım gereği böyle miydim bilinmez ama temkinli biriyim. Yazacağım bu hatıratı hayatta olduğum sürece yayımlatmamak konusunda kati bir kararım var. İçinde bulunduğum bu binada, henüz asistan olan ve bana geçmişim derecesinde benzeyen genç bir adam var. Kaleme alacağım hatıratımı ve bu hatırata temel oluşturan tüm evrakımı ona teslim etmeyi ve ben ölene kadar bekleyip sonra imkânı olursa yayımlatmasını istemeyi planlıyorum. Yani aslında ve belki de tüm bunları sadece kendime yazıyorum; tıpkı bugüne kadar verdiğim bilimsel eserler gibi. Onları da sadece ben okudum ve mesleğimde yükselip bir kıdemli profesör olmamdan başka hiçbir işe yaramadılar. Adlarına “bilimsel” dediğimiz tüm o yazılar, aslında bizim önünde durup ardını merak ettiğimiz bir yüksek duvarın hizasına yükselebilmek için altımıza yerleştirdiğimiz taşlarmış. Onların üzerine basarak duvarın ardına baktığımda ne gördüğümü anlamının en güvenceli ve eğlenceli yolu ise, sanırım, yazacaklarımı okumak olacaktır. Duvara tırmanmak yerine oraya gökten usulca inmeyi kuran, yani derhal görmek isteyerek yazdıklarımın sonuna bakmayı düşünenlere hatırlatayım ki, kısa yoldan gidenler ile çileli yolu tercih edenler son noktada yan yana dursalar ve aynı yere baksalar da aynı manzarayı göremezler. Hem kimi zaman sonlar sonda olmaz. Her neyse! Hülâsa, umarım ilk defa bir yazımı başkaları da okur. Şimdi düşününce, belki de bu satırları yazma nedenlerim-

den birisi de budur: Okunacak bir eser verebilmek; ölüme bu kadar yakinken olsa bile... Yine derslerde yaptığımı yapıyor, konuşurken düşünüyor, sözü çok uzatıyor ve konu bütünlüğünden uzaklaşıyorum. Bir an önce, kimseyi sıkmadan sadede gelmem gerekiyor, farkındayım.

Umarım benim bir kitabı arayışım esnasında yaşadıklarım –dikkat ederseniz bu bina içinde yaşadıklarımın kısa bir dönemini anlatıyorum sadece fakat hepsini anlatsaydım tekrar eden olayları yeniden yazmış ve dolayısıyla gereksiz bir işe girişmiş olurdum– sizlerin de aradıklarınızın en azından birkaçını bulmanıza yardımcı olur. İşim ders vermek olduğundan yazdıklarımın böyle işlevsel bir fayda beklememi lütfen doğal karşılayın. Yine de, bugün vardığım yaş ve düşüncede şunu da söyleyebilirim: Okuyacaklarınız, hiçbir işinize yaramasa da, sizi mutlaka neşelendirecek ve hüzünlendirecektir. Kanaatimce insana da bu iki histen başkası ne yakıştır ne de gerekir.